

Дитяча смерть через челендж з таблетками: як батькам вберегти своє чадо від небезпечних ігор в соцмережах

Катерина Хорощак, журналістка УП. Життя

На Київщині дві семикласниці отруїлися препаратом "Дротаверин". Одна дівчина померла.

Школярки наковталися таблеток – по 40 штук кожна.

Ймовірно, трагедія трапилася через інтернет-челендж у соціальній мережі TikTok.

"Вони надивилися відео в TikTok на киталт: "Випий 40 таблеток і подивись, що буде", – вважають у поліції.

Це не перший нещасний випадок, який трапився через вплив соцмереж.

Ще у 2017-му у Вконтакте були ігри, як-от "Синій кит", які доводили дітей до самогубства.

У США через #skull-breakerChallenge дитині розбили голову.

Не завжди інтернет-челенджі небезпечні. Але до них завжди треба ставитися з обережністю.

Тому "Українська правда. Життя" вирішила дізнатися:

- які бувають челенджі;*
- чому ми беремо в них участь;*
- яку небезпеку несуть челенджі;*
- як реагувати батькам на те, що їхні діти активно долучаються до цього тренду;*
- як розпізнати небезпечний челендж.*

З цими питаннями допомогли розібратися:

- психологиня **Марта Приріз**,*
- доцентка кафедри культурології Українського католицького університету **Ірина Старовойт**,*
- психолог **Наріман Дарвішов**,*
- доктор в галузі соціальних наук, викладач та дослідник Київської школи економіки **Тимофій Брік**.*

Чому ми беремо участь у челенджах

Челендж – це можливість покращити самооцінку та перевірити свої здібності.

Іноді це може бути перевірка "на слабо", розповідає психологиня **Марта Приріз**.

На думку доцентки кафедри культурології Українського католицького університету **Ірини Старовойт**, це явище – один із найархаїчніших сценаріїв людської культури.

"Усе відбувається за принципом: я зміг отаке, а ти зможеш? Це частина конкурентоздатності і самоствердження", – додає Ірина.

Різниця лише в тому, що раніше люди могли конкурувати тільки з тими, кого зустріли віч-на-віч.

Тепер же у гру можна втягнути мільйони людей.

Також мотивацією участі може бути бажання належати до певної групи або бути більш видимим в суспільстві.

"Це потреба людини заявити всьому світу: "Я є", – розповідає психологиня.

Коли людині бракує уваги, її бажання бути помітною бодай кимось може перетворитися у потребу брати участь в челенджах, додає Приріз.

Ви можете сказати: "Тьху, який челендж! Ніколи не брала у ньому участь і не буду".

Це означає, що у вас, можливо, немає потреби у публічності, або ви задовольняєте потребу в увазі, покращенні своєї самооцінки по-іншому.

"Таких способів мільйони, челендж – лише один із", – розповідає Марта Приріз

Ще однією із причин участі в челенджах може бути дофамін – гормон радості і задоволення.

Але не завжди, іноді це природне бажання знати про себе більше, про свої обмеження і можливості.

Коли і як з'явилися челенджі

Перші згадки про челенджі з'явилися ще у 90-ті. Спершу їх транслявало телебачення.

Один з найдавніших прикладів – the Saltine Challenge (Крекерний челендж), у якому учасникам потрібно було з'їсти 6 крекерів за 60 секунд не запиваючи.

Згодом гра стала популярною на YouTube.

Одне із найдавніших відео, які ми могли знайти, опубліковане 14 років тому.

Небезпечні челенджі

Нам може здаватися, що це просто розвага. Проте це не завжди так.

Окрім безневинних існують небезпечні інтернет-челенджі, які можуть шкодити здоров'ю і навіть життю.

У цьому челенджі учасники їдять капсули з пральним засобом Tide PODS. Чому?

У 2012 році компанія Procter&Gamble випустила капсули. Спершу їх почали їсти маленькі діти – це нагадувало їм цукерки.

Наприклад, упродовж 2019 року в США вже майже 5 тисяч малюків до 5 років проковтнули таблетки з пральним засобом.

Найбільше зафіксували у 2015-му – понад 13 тисяч випадків.

Уперше TidePod Challenge з'явився у 2017 році.

Насправді блогер не їв капсулу. Це був жарт. Але деякі підлітки прийняли виклик серйозно.

Рекламні кампанії

Вірогідно, Procter&Gamble не планувала розрекламувати себе за допомогою госпіталізованих дітей з пральним засобом у шлунку, проте деякі компанії користуються інтернет-челенджами як інструментом просування своїх послуг і продуктів.

"Вони не вимагають виходити за межі комфорту і за рамки культури споживання, а навпаки, хочуть вас втримати на декількасот хвилин і доларів довше.

Наприклад: "Придумай несподіване застосування нашому продукту, поділися цим відео з друзями і отримай промокод", – пояснює культурологиня Ірина Старовойт.

Також деякі відомі бренди намагаються асоціювати себе з важливою соціальною темою, стилем життя, ідеологією, розповідає аспірант кафедри психодіагностики та клінічної психології КНУ імені Тараса Шевченка **Наріман Дарвішов:**

"Будь-який активний соціальний процес, який вдалося пов'язати з брендом, буде слугувати сильним джерелом реклами, до якої ще й буде знижена критичність. Челенджі не є вийнятком".

Тому перед тим, як брати участь у челенджі, варто запитати себе: "Чи може це бути комусь вигідно?" та "Як саме?", радить психолог.

Соціальні челенджі

Челенджі не завжди небезпечні та підступні. Вони ще й соціальні.

Наприклад, за допомогою Ice Bucket Challenge збирали гроші у фонд з вивчення аміотрофічного бічного склерозу.

В Україні челендж набрав трохи іншого забарвлення: люди жертвували кошти на армію, на лікування дітей або на іншу благодійність.

Такі челенджі можна назвати різновидом онлайн-активізму, розповідає доктор в галузі соціальних наук, викладач та дослідник Київської школи економіки **Тимофій Брік**.

"Вони можуть бути корисними, тому що їхня мета – навчити людину і розвинути в ній просоціальні риси. Людина сприймає їх як гру, але в її голові тим часом закарбовується просоціальна поведінка", – додає психологиня Марта Приріз.

Водночас Тимофій Брік вважає, що онлайн-активізм переоцінений.

"Люди демонструють свою прихильність символічно, але реальної участі не беруть.

Тобто людина може поставити лайк, але не обов'язково дасть грошей", – пояснює свою думку соціолог.

Експерт розповідає, що навіть такі успішні челенджі як Ice Bucket Challenge, не можуть повторити свого успіху. Коли його вдруге запустили в 2015 році, активісти змогли зібрати лише 0,9% від попередньої суми.

Дослідники вказують, що 1 із 4 учасників челенджу навіть не згадав про бічний аміотрофічний склероз. І тільки 1 з 5 учасників уточнив про благодійність.

Політика є винятком – заклики у соцмережах тут спрацьовують, розповідає соціолог.

"Соцмережі більш успішні для політичної мобілізації у випадку протестів. Але треба розуміти, що заклик та політична мобілізація – не челендж.

Заклик іде від руху чи кандидата до людей напряму. Скоріш, вони допомагають координації для вже існуючої групи. Існують дослідження, які підтверджували цю тезу і для Євромайдану, і для протестів в Росії", – додає Брік.

Чому діти та дорослі беруть участь у небезпечних челенджах

"Якщо челендж не несе шкоди, він, ймовірно, матиме меншу популярність. А люди люблять дивитися на різний треш. І коли людина бере участь у такому челенджі, розуміє, що, ймовірно, матиме більшу популярність", – розповідає Марта Приріз.

У соціальних челенджах мотивація може відрізнятись.

"Якщо я хочу показати, що соціально свідомо, тоді я беру участь в нешкідливих челенджах, пов'язаних з культурою, освітою чи екологією. Так я пропагую свої цінності.

І це не про привернення уваги до мене як до конкретної людини і не про втішання мого еґо, а більше про демонстрацію цінностей через участь в челенджі", – додає психологиня.

Такі челенджі, на думку експертки, можуть допомогти знайти однодумців.

Коли челенджі небезпечні

Окрім загрози здоров'ю і життю, челенджі можуть мати приховану небезпеку, особливо якщо людина бере у них участь регулярно.

Тоді вона підсідає на увагу з боку публічності, розповідає психологиня. Самооцінка і сприйняття себе у людини починає повністю залежати від кількості переглядів, лайків і коментарів.

"Для того, щоб я відчувала себе добре, я мушу далі брати участь в челенджах.

Це стає моєю залежністю.

І я починаю це робити не тому, що мені це в радість, а тому, що мушу це робити – інакше почуватимуся погано", – пояснює психологиня.

Ще одна небезпека челенджів у тому, що формування віртуального образу може стати важливішим за реальність.

"Соцмережі зараз для частини людей є більш значимі, ніж реальне спілкування.

Зараз вони докладають більше зусиль до свого образу в соціальних мережах, ніж наживо. І коли на нього відгукуються, ми стаємо від цього залежними", – розповідає Марта Приріз.

Що робити батькам, якщо дитина хоче взяти участь у челенджі
Психолог Наріман Дарвішов радить:

- Дізнатися якомога більше про челендж, перевірити, чи він безпечний для психічного та фізичного здоров'я;
- Якщо він, на вашу думку, безпечний та несе позитивний виклик, сходинок та досягнення для дитини – варто підтримати дитину;
- Якщо челендж небезпечний – варто поговорити та пояснити це дитині, впевнитися, що вона не братиме в цьому участь.

Як можна розпізнати небезпечний челендж:

- він негативно впливає на інші сфери життя дитини та змінює поведінку;
- дитина не може обговорювати челендж так само відкрито, як інші теми;
- челендж прямо закликає до небезпечних дій;
- челендж залучає до знайомства з людьми, особистість яких складно встановити.

"Заборона брати участь у челенджі доцільна лише тоді, коли інші способи зменшення шкоди перестають бути дієвими.

Та й будь-яка заборона може посилити ефективність челенджу. Варто доносити інформацію про можливі шкідливі наслідки, небезпеку для здоров'я та репутації", – попереджає Дарвішов.

Як реагувати дітям на те, що їх батьки беруть участь у челенджі

"Вболівати за них! А якщо челендж є небезпечним – намагатися відмовити їх, чи повідомити інших дорослих", – радить психолог.